

## PRELEGERI CU PROFUNDE SEMNIFICAȚII ISTORICE

IŢŢN AGRIGOROAIEI

Ampla acțiune pentru realizarea idealului național a cuprins, cum era și firesc, marea majoritate a intelectualității române, din care nu puteau lipsi figuri de primă mărime ale istoriografiei. În același timp, înfăptuirea Marii Uniri a readus în dezbatere, dintr-o perspectivă considerabil lărgită, problema fundamentală a evoluției noastre istorice, cu gândul - explicit, dar cel mai adesea implicit - de a sluji la consolidarea visului împlinit. Acesta este și motivul pentru care ne propunem să subliniem, pe scurt, semnificația deosebită a unor prelegeri universitare rostite de către Ion I. Nistor, Vasile Pârvan, Dimitrie Onciul, Alexandru Lapedatu și Ioan Lupaș, în locuri și situații deosebite, plasate însă în preajma, în timpul și imediat după constituirea statului național unitar.

Între fruntașii luptei pentru unirea Bucovinei cu România un rol deosebit s-a deținut Ion Nistor. După obținerea doctoratului (1909) și a docenței (1911) la Universitatea din Viena, el a fost numit (în august 1919) profesor la Universitatea din Cernăuți, angajându-se deplin, și nu numai la catedră, în activitatea politică națională<sup>1</sup>.

Desemnarea sa ca profesor pentru istoria sud-est europeană la Universitatea din Cernăuți a fost considerată ca o izbândă strălucită pe care românii au reputat-o în lupta pentru recunoașterea drepturilor firești<sup>2</sup>. Cererile intelectualilor români bucovineni pentru o catedră de istorie națională la Universitatea din Cernăuți s-au finalizat cu o rezolvare parțială, prin înființarea Catedrei de "Istoria Europei sud-estice cu deosebită considerație asupra istoriei românilor".

La 12 octombrie 1912, Ion Nistor și-a rostit, în limba germană, prelegerea inaugurală: *Die geschichtliche Bedeutung der Rumänen und die Anfänge ihrer staatlichen Organisation*, tipărită la Cernăuți în 1913<sup>3</sup>. Profesorul Victor Moraru, care a audiat această lecție inaugurală va consemna mai târziu: "Și a vorbit noul profesor, a vorbit nemțește [...], dar cu suflet românesc, cu mândrie românească. Le-a spus nemților [...] că acea catedră, dacă se va ocupa de popoarele de la Dunăre și din Balcani, va fi totuși o catedră de istoria românilor, întrucât aceștia și ca număr și ca așezarea atât de favorabilă a pământului pe care-l ocupă, dețin rangul întâi în Europa sud-estică..."<sup>4</sup>.

Care a fost **rostul românilor** în acest spațiu marcat de atâtea vitregii, acesta a fost accentul fundamental al lecției de deschidere a cursului<sup>5</sup>. "Printre popoarele creștine din sud-estul Europei, românii ocupă primul loc atât ca număr cât și ca poziție [...]. Ca stăpânitori ai gurilor Dunării ei exercită o influență puternică asupra desfășurării normale a comerțului pe marele fluviu. Timp de secole, voievodatele românești au asigurat legătura economică între lumea germană în apus și lumea genovezo-levantină din sud-est [...]. În

timp ce popoarele din Europa Centrală lucrau cu osândie la refacerea lor politică și culturală, strămoșii românilor au îndeplinit timp de secole periculoasa misiune de strajă pe versanții de sud și est ai Carpaților. S-au achitat în modul cel mai strălucit și mai conștiincios de această sarcină istorică, cu curaj, cu răbdare și spirit de sacrificiu. Așa s-a făcut că Europa a avut liniște din partea aceasta"<sup>6</sup>.

Românii au străbătut, spunea Ion Nistor, o foarte aspră școală politică. "De aceea au știut să prețuiască, cum se cuvine, însemnătatea statului lor, de îndată ce și-l vor fi constituit". Idee fertilă, **continuitatea statală românească** a fost și este frecvent invocată de istoriografia românească<sup>7</sup>.

"Dar românii nu și-au înscris succesele pe filele istoriei numai cu sabia ci și cu pana. La însemnătatea lor politică se adaugă și intensă lor viață spirituală [...]. Adevărata valoare istorică a fiecărui popor va fi apreciată după contribuția națională la cultura umană. Se poate afirma, pe bună dreptate, că după declinul brusc al Imperiului bizantin [...], hegemonia spirituală în sud-estul Europei a trecut asupra românilor". Urmează o densă sinteză a istoriei culturii românești, demnă de reținut, cu sublinierea necesității cunoașterii sale în mod deosebit "pentru noi, cei din Bucovina", deoarece ori încotro ne-am îndrepta privirea, peste tot dăm de rămășițe ale culturii românești și de ecouri ale orânduiriilor românești [...]. În lupta crâncenă cu natura pământului și cu năvălitorii barbari, românii, cu o mână pe plug și cu alta pe sabie, au creat, cu efort, o civilizație imprimând ținutului acesta pecetea individualității lor istorice"<sup>8</sup>.

Limba, obiceiurile, modul de viață, organizarea culturală, vestigii culturale, "totul ne amintește zi de zi de trecutul românesc. De aceea, cunoașterea exactă a acestora este la fel de necesară preotului și învățătorului, funcționarului administrativ și judecătorului. Pentru că numai cunoașterea exactă a dorințelor, necesităților, a cerințelor și năzuințelor locuitorilor, izvorâte din străfundurile vieții poporului, asigură eficiența oricărei activități politice și culturale"<sup>9</sup>. Cugetând la prezent și viitor, Ion Nistor a insistat în prelegerea lui inaugurală asupra etnogenezei românilor, a organizării lor politice spre unitate, în care factorul de apărare militară și-a avut rolul său.

"Prelegerea inaugurală a lui Ion Nistor la Universitatea din Cernăuți - s-a subliniat - ni-l recomandă, în nota cea mai favorabilă, pe profesorul și istoricul care a stat întreaga-i viață în slujba școlii și a cauzei naționale. De la catedră și de la tribună, prin cartea ei de știință și aceea de popularizare, Ion Nistor a fost istoricul tuturor românilor, din Galiția în Tesalia și de la Nistru până la Tisa"<sup>10</sup>.

În continuare, considerațiile noastre au în vedere, în special, cele trei discursuri inaugurale prezentate la interval de câteva zile, la începutul lunii noiembrie 1919, de către Vasile Pârvan, Alex. Lapedatu și Ioan Lupaș, la proaspăt înființata Universitate a Daciei Superioare de la Cluj (1 octombrie 1919). Noua Universitate românească a devenit, foarte repede, un focar de cultură și știință de cea mai mare importanță la nivel național, cu contribuții remarcabile și în plan spiritual mondial.

La 3 noiembrie 1919, Vasile Pârvan deschidea cursurile Universității din Cluj cu lecția *Datoria vieții noastre*; la 6 noiembrie, Alex. Lapedatu se referea la *Noi împrejurări de dezvoltare a istoriografiei naționale*, iar la 11 noiembrie, Ioan Lupaș avea în vedere *Factorii istorici ai vieții naționale românești*, reprezentând, respectiv, "lecțiunea de deschidere a cursului de Istorie veche a Românilor și "lecțiunea inaugurală [...] cu prilejul deschiderii

cursului de Istorie a Transilvaniei"<sup>11</sup>. În strânsă legătură cu momentul rostirii lor, am încercat să desprindem **numai câteva** din judecățile de valoare privind Marea Unire, ca rezultat al unui îndelungat efort colectiv, și îndatoririle prezentului, atât pentru istorie cât și pentru omul de cultură, în general. Nu s-au putut evita **scurte** referiri la alte două prelegeri inaugurale rostite la Universitatea din București, cu puțin timp înaintea celor trei la Universitatea din Cluj: Vasile Pârvan, *Au căzut pentru libertate* și Dumitrie Onciu, *Ideea latinității și unității naționale* (noiembrie 1918 și, respectiv, ianuarie 1919). Nu ne-am propus, deci, o prezentare a conținutului acestor lecții, ci desprinderea unor idei deosebit de semnificative sub raport științific și, în egală măsură, moral-educativă.

Era și firesc ca, la început de drum, în contextul greutăților provocate de război și al preocupărilor de a găsi căile și mijloacele cele mai potrivite pentru asigurarea progresului României întregite, istoricii să-și spună cuvântul, participând astfel activ la o dezbatere largă, ce a cuprins oamenii politici și specialiști de diferite orientări și din diferite domenii de activitate.

Sângerau încă rănila războiului când, la 7/20 noiembrie 1918, Vasile Pârvan redeschidea cursul de Istorie antică la Universitatea din București, rostind renumitul **memorial** în onoarea celor ce s-au jertfit în lupta pentru unitate națională, *Au căzut pentru libertate*. Constantin C. Giurescu notează în *Amintirile* sale: "... Am asistat la lecția de deschidere a cursului lui Pârvan, prima lecție după războiul pentru întregirea statului nostru. Sala a patra a vechii Facultăți de Filosofie și Litere era plină. În primul și al doilea rând de bănci stăteau, îmbrăcați în negru, părinții studenților căzuți pe câmpul de luptă [...]. A intrat magistrul, purtând haina neagră severă - de pastor protestant, parcă - închisă până la gulerul înalt, ne-a privit cu ochii lui sfredelitori - îmi găsiseram un loc la marginea dinspre bulevard a băncii a patra - și s-a îndreptat spre catedră. În sală s-a așternut liniștea. Întreaga lecție a fost de un zguduitor patriotism, un adevărat imn închinat țării și celor ce s-au jertfit pentru ea. Aud și acum cuvintele prin care a încheiat: << Cu anii lor cei tineri, au înmulțit anii nesfârșiți ai patriei. Somn blând, copii mei, somn lin >>. Și am văzut atunci lumea plângând, nu numai părinții celor căzuți, dar și mulți dintre ceilalți de față. Cu greu m-am stăpânit să nu plâng și eu. Și mă gândeam și la durerea mea și a familiei noastre (la 15/28 octombrie murise Constantin Giurescu - n.n.s.), dar și la durerea lui Pârvan însuși, care-și pierduse, în timpul refugiei, și soția și copilul"<sup>12</sup>.

Îl vom citi pe Pârvan - intuipe mai demult Mircea Eliade - mai ales " pentru Pârvan", pentru valoarea **umană**, personală, reliefată cu atâta pregnanță în operele sale<sup>13</sup>. Această valoare umană, îmbinată cu un uimitor har poetic, s-a concretizat în *Memoriale* (1923), carte miraculoasă, unică în literatura noastră<sup>14</sup>.

*Au căzut pentru libertate. Un cântec de jale* reprezintă una din paginile cele mai profunde închinată celor care au luptat, au suferit, au murit, dar au învins în apriga înțeleștare pentru întregirea neamului. "Și a venit asupra ta, o Patria mea frumoasă, durerea cea fără de nume. Ți-ai văzut feciorii luptând și murind fără speranță. Ți-ai văzut moșia năvălită din toate părțile, satele și averile tale arzând, copiii tăi fugind îngroziți pe drumurile spre Răsărit și Miazănoapte, mormintele răsărind nenumărate, ca florile de toamnă, pe marginile căilor pribegiei. Foc, foame, ger, boală, rușine, moarte [...]. Ci în noaptea adâncă a suferințelor tale, vitejii tăi au clădit zid până la cer, cu piepturile lor tinere pe granițele bătrânei Moldove. Și dușmanul n-a putut trece mai departe".

La Mărășești și Tg. Ocna flăcăii Patriei "au învins, pentru că a muri nu puteau; căci în sufletul lor era acum puterea tuturor strămoșilor, era viața nemuritoare a rasei dacoromane, era voința de a birui a Romei eterne. Ca învăluți în propriile giulgiuri încă din viață, așa au apărut ei în ziua hotărâtoare a bătăliei, în strămoșeștile lor haine albe de țărani ai ogoarelor roditoare, în fața dușmanului îngrozit de puterea mereu renăscută și mereu mai nestăpânită a asalturilor lor. Ingenunchiați, voi ce-ați rămas în viață, înaintea maiestății celor ce au căzut la Mărășești și Târgul Ocnei! Acolo s-a făurit din nou, prin moartea incomparabilă, pactul vieții eterne a rasei noastre".

Cinstind pe eroi, suntem obligați să ne gândim la viitor, la cei chemați să lămurească sensul existenței națiunii noastre, să o ferească de "tragedia eroului dus pe căi greșite tot mai departe de biruință", să crească "națiunea noastră într-un eroism activ, creator și sigur de rostul jertfei sale". Profesorul lansa, în acest sens, numeroase întrebări, trădând marea neliniște a militantului care, înfrângându-și suferințele proprii, se interesa de soarta semenilor săi: "Va chema națiunea, să o lumineze, pe cei singuratici și tăcuți, ori pe cei care își strigă în piețe și la răspântii prețul vieții lor?"<sup>15</sup>.

Marele istoric se considera el însuși un reformator, un "căutător de legi nouă", intransigent, militând - în lecția de deschidere a Universității din Cluj - *Datoria vieții noastre* (3 noiembrie 1919)<sup>16</sup> - pentru cultivarea unui suflet superior, pentru un intelectual integru, de mare noblețe morală, în numele unei "confraternități universitare". Vasile Pârvan subliniază dintru început rolul "precursorilor și revoltaților", care "tulbură ca niște demoni, perpetuu nemulțumiți, beatitudinea lenei spirituale a contemporanilor, le deșteaptă atitudini și aptitudini, le răscolesc patimile, le dăruiește prețiosul echilibru al perfecte inerteții". Profesorul, dacă este un om superior, "nu mai e astăzi un infailibil profet de sentințe relevante, ci un <<prospectator>> de aur și diamante în stâncosul pustiu al neînțelepciunii omenești. Ca Diogenes din Sinope, profesorul contemporan are a căuta, în școală, ca și în lumea largă, cu lampa aprinsă și ziua, oameni: oameni întregi, noi, în care pâlpâie flacăra ideii".

Trebuie schimbată concepția despre menirea școlii: "noutatea spiritului are nevoie de libertate, de aer larg". Noua confraternitate spirituală trebuie să părăsească drumurile vechi, "mereu umblate, bine bătute, netede, [care] duc toate în mlaștina materialismului vulgar". Drumurile noi sunt indicate de cugetătorii solitari. "Tăria de caracter - singura noblețe adevărată în lumea muritorilor - e o floare rară. Iar fără ea toată învățătura de pe lume, tot talentul creator, e un simplu amuzament egoist. Când semenii tăi te urcă în vârful piramidei sociale, trebuie să arzi tot sufletul tău pentru a rămâne acolo: nu pentru tine, că tu ești un om, trecător, dar pentru oameni, pentru idealul lor, pe care tu nu trebuie să-l lași să decadă, pentru sublimul pe care trebuie să-l faci să înflorească în inima contemporanilor tăi, chiar de ar fi să-l crești cu tot sângele vieții tale, pe care numai o dată o ai".

Noua Universitate să nu fie "încă o uzină de superficialități și inutilități, de nonvalori sociale, culturale, politice". "Supremul scop al luptei noastre e spiritualizarea vieții marelui organism social-politic și cultural creator, care e națiunea". Pentru o operă de purificare, "nouă ni se cere sacrificarea însăși a sufletului nostru; noi nu vom putea face nimic complet, ci de-abia vom curăți drumul pentru alții".

Se cere promovarea unui ascutit spirit critic, atât în asimilarea influențelor altor culturi, cât și față de propriile realizări, în vederea ridicării culturii noastre la nivel european

și sporirii ponderii românești la tezaurul culturii universale<sup>17</sup>. "Noi trebuie să fim spiritul critic prin care să se lumineze națiunea, când în mizeria luptei vieții și în haosul ciocnirilor pătimase politice, ea vede răsturnată toată scara valorilor și ceea ce socotea sfânt îi este arătat de luptătorii gălăgioși și fără conștiință ca murdar, iar ceea ce i se păruse josnic îi e înfățișat ca ideal. Noi trebuie să îi explicăm că civilizația materială, singură, nu e nimic mai presus ca un grajd sistematic pentru vite bine hrănite și țeșalate, dar nici pe departe nu e o orânduire în care să aibă un loc și sufletul, care, în om, e idee".

"La popoarele prea chinuite de adversitățile istorice - cazul poporului nostru, martirizat de toate liftele pământului - se formează un fel de carapace spirituală, în care sufletul se refugiază spre a se păstra intact". La suprafață se observă fatalismul, insensibilitatea la nevoile unei vieți mai omenești, tradiționalismul, neîncrederea, asprimea; în profunzime acest suflet posedă o etică optimistă, încrederea în pedepsirea nedreptății, "înclinările sale pentru arta de toate felurile", o curiozitate multilaterală, "chiar pentru lucrările total străine de experiența lui principală", dorința de a afla taina unei noutăți spre a o supune, un spirit de observație și de critică excepțional de ascuțit, un simț de măsură și cuviință sufletească, "cu atât mai puternic, cu cât el nu se poate manifesta extern, decât cu totul stângaci". Pornind de la aceste caracteristici, Universitatea trebuie să fie "un adevărat spital pentru mutilații la suflet", care să cultive o atmosferă vioaie, veselă, caldă, "copilăresc de idealistă". Fiecare națiune trebuie să-și aibă metoda sa proprie de dezanimalizare a mulțimilor și de selecționare a talentelor și geniiilor. "Copiii țaranului nostru, vioi și clari la minte, n-au nevoie de pisălogeala ucigător de metodică, născocită ca sistem educativ de națiile greoaie la spirit pentru copiii lor molâi și înceți. Școala noastră trebuie să fie alta, pornind de la realitatea etno-psihologică a sufletului nostru național și ramificată după scopurile sociale specifice evoluției noastre actuale". Ar fi o greșeală să facem din cultura noastră "o prelungire colonială a culturii franceze, italiene, germane ori anglo-saxone", ar însemna să ne strâmbăm sufletul sau să fim niște simple animale mimetice, "dacă am căuta să gândim cultural ca francezul, englezul, germanul contemporan ori istoric". Cultura unei națiuni se naște din ciocnirea unor influențe ideologice străine cu instinctul creator național. "Nu cultura superioară a unei națiuni - preciza V. Pârvan - ci cultura a cât mai multor națiuni are a ne interesa. Numai așa putem ucide mimetismul ieftin al formelor, și silim la gândire, la luare de poziție personală. Cultura istorică deci, mergând mână în mână cu cultura filosofică și cea artistică, toate general-umane, iar nu singularizat naționale, cu atitudine servil-colonială față de ele". În același timp, "nu românizarea noastră feroce, întru vegetativul etnografic, ci continua noastră umanizare întru sublimul uman va crea suprema splendoare a culturii creatoare românești". Confraternitatea Universității trebuie să înțeleagă viața ca o luptă pentru mai mult gând. "Spontaneitate, originalitate, însuflețire, spiritualizare a întregii noastre munci ordonate în viață".

Două idei, mai ales - s-a observat cu pertinentță - sunt demne de relevat când e vorba de moștenirea etnică a lui Vasile Pârvan. Una este ceea ce însuși savantul a numit **cultul muncii**, al muncii fără preget, orientată spre un țel grandios, cult pe care Pârvan l-a oficiat ca nimeni altul, până la sacrificiul de sine. Cealaltă e **cultul amintirii**, înțeles nu ca o simplă atitudine sentimentală, ci ca o receptare activă, integratoare, a moștenirii celor ce s-au adăugat definitiv la strămoși, o modalitate de selecție și de propulsie a valorilor, în ordinea acelei continuități de mesaj care asigură progresul<sup>18</sup>. Definind **datoria vieții**

**noastre**, V. Pârvan întrezărea destinul de precursor a noii generații; la sacrificiile cerute de marea conflagrație trebuiau să se adauge acum, în noua alcătuire națională, altele, asumate lucid și plenar<sup>19</sup>. De pe această poziție de profundă implicare, profesorul adresa un patetic îndemn poporului său, în încheierea lecției rostite la început de drum, la înființarea Universității Daciei Superioare: "Desfă-ți dară aripile, suflet al națiunii mele, lovește cu ele puternic și larg aerul lumii de jos și ia-ți ca un vultur sborul în țările (zările? - n.ns., I. A.) senine și curate. De acolo ochii tăi vor vedea, încă mai limpede, întreaga icoană a vieții și lumii, dar nu vei mai respira miasmele aducătoare de somn, inerție și moarte ale putreziciunii materiei care dospește în adâncuri. Și solidaritatea calmă a cerului te va reînvia olimpical ritm constant al eternului, neturburat de moarte, al legilor veșnice după care trăiește infinitul, din care, ca lumina eternă, resfrântă în spațiile interastrale, se resfrâng în sufletul nostru ideile, spiritul, viața".

Dimitrie Onciul, în ianuarie 1919 la București și Alexandru Lapedatu și Ioan Lupaș, în noiembrie același an la Cluj, insistau asupra marii izbânzi naționale, rezultat al unei îndelungate evoluții istorice și al amplului efort al tuturor românilor. "Iată - spunea D. Onciul în *Ideea latinității și a unității naționale*<sup>20</sup> - dreptatea noastră a învins, steaua noastră s-a înălțat! Mai mândră și mai prețuită ca oricând, România, încununată de gloria biruinței, se înalță astăzi între popoare, începând o nouă viață națională, o nouă eră a istoriei sale: viața și istoria românimii unite, libere și singură stăpânitoare a pământului strămoșesc". A fost un drum lung, țara și neamul fiind adesea supuse la grele încercări și la mari jertfe, dar dezvoltarea noastră istorică a mers mereu înainte. "Ea s-a desfășurat în linie ascendentă chiar și în timpuri de decadentă aparentă, când decăderea trecătoare într-o direcție era compensată printr-o dezvoltare ascendentă în altă direcție". De-a lungul vremurilor, conștiința latinității, "această conștiință înălțătoare a dat mai ales viață și putere ideii de unitate națională; ea a susținut-o și a adus-o la biruință". După Unirea Principatelor, aducerea prințului străin și cucerirea neatârării, "aspirațiile naționale s-au îndreptat iarăși spre frații din afară de hotarele statului național", care au fost sub o neconținută opresiune și tendință de deznaționalizare. În timpul marelui război, "după grele încercări și mari jertfe, România, încununată de izbândă prin vitejia ostașilor săi și prin prăbușirea puterilor dușmane în uriașă luptă cu victorioasele națiuni aliate, a ajuns să reunească pe toți fiii patriei românești [...]. Și privind îndărăt spre a măsura puterea și mijloacele prin care s-a îndeplinit această unire, aspirație seculară a neamului - încheia, cu încredere în misiunea noastră istorică, D. Onciul - ne simțim îndemnați a zice ca poetul: << O Românie, la a ta mărire / Lucrează brațul dumnezeesc >>".

Lărgind discuția, Ioan Lupaș a ținut să se refere - într-o sinteză pe care o socotim remarcabilă - la "factorii istorici ai vieții naționale românești", care au întreținut și determinat o evoluție unitară, conducând la înfăptuirea Marii Uniri. În prima parte a prelegerii sale la deschiderea cursului de Istorie a Transilvaniei, profesorul insistă, asemenea lui Onciul, asupra victoriei naționale obținute după multe eforturi, prin jertfa supremă a eroilor fără de moarte care ne-au zdrobit și "au făcut să se înalțe și adevărul nostru din pământ, cum s-a înfăptuit odinioară trupul Mântuitorului din mormântul pecetluit cu lespede grea". "Față de principiul feudal al tiraniei teritoriale, războiul mondial a pus în lumină importanța, mărimea și forța dinamică a principiului național. Cu prețul unor sacrificii nespuse de mari, ca rezultat al unui îndelung și dureros proces istoric, a ajuns principiul acesta la biruința mult dorită,

care au dat popoarelor încătușate puțința de a zdrobi și a deveni stăpâne asupra sorții lor". Eliberarea națională cuprinde și o latură culturală deosebit de importantă: "Cel dintâi cuvânt, pe care simt că trebuie să-l rostesc de la locul acesta, e un cuvânt de adâncă și cucernică mulțumire Atotputernicului Dumnezeu, care în Milostivitatea sa cea fără de margini ne-a învrednicit să ajungem aceste zile mari, când în cetatea tuturor nedreptăților, batjocurilor, durerilor și suspinelor neamului nostru s-a înfipt triumfător steagul științei și al culturii românești". Înființarea Universității românești din Cluj, cu sprijinul acelor preoți ai științei care "au venit din toate părțile pământului strămoșesc [...], va rămâne o dată memorabilă în istoria culturii române și a învățământului nostru superior". Evoluția ce a urmat a confirmat pe deplin afirmația făcută dintru început.

Adresându-se în mod deosebit studenților, Ioan Lupaș insistase asupra **importanței momentului și a mărimii răspunderii**, ce ne apasă în pragul acestei răspântii a vremii istorice". Este de importanță unică momentul când cultul plin de iubire al trecutului românesc începe a fi propagat de la catedra unei școli înalte, care în ultimele decenii fusese numai izvor de ură și dispreț față de acest trecut. "E știut, doar, că nu există popor în lume despre care să nu se fi păstrat, pe lângă cele elogioase, și însemnări mai puțin favorabile. Dar oricine caută să le adune numai pe acestea din urmă, nu face operă de știință, ci caută mijloace de ponegire. Și nu s-au gândit, măcar un singur moment, că dreptatea immanentă a istoriei va da, mai curând sau mai târziu, o înfricoșată dezmințire acestor învățături tendențioase, spulberând întreagă țesătura lor meșteșugită deodată cu prăbușirea trușăi lor alcătuită de stat, clădite pe temelia de nisip a nedreptăților milenare. Această prăbușire a făcut să străbată și în părțile noastre raza luminii, să ne putem bucura și noi de libertate deplină sub scutul ocrotitor al patriei adevărate".

În ce privește **mărimea răspunderii**, se atrăgea atenția asupra faptului că, dacă până atunci în calea progresului se ridicau serioase piedici din afară, "de acum înainte astfel de scuze nu se vor mai putea invoca. Ci numai noi înșine vom purta întreagă povara răspunderii pentru felul cum vom ști să îndrumăm viitorul poporului nostru, făcându-l să-și înțeleagă menirea sa istorică și să contribuie prin toți fiii săi destoinici la progresul cultural-științific, ale cărui porți abia acum i se deschid". Indemnându-i pe studenții Universității din Cluj să fie "între cei mai destoinici și mai devotați fii ai poporului nostru", el își exprima încrederea că vor duce mai departe flacăra științei, deoarece "dreptul poporului la conducerea statului prin nimic nu poate fi mai greu primejduit decât prin lipsa de știință". De aceea, "trebuie să înțelegeți că este una din cerințele de căpetenie ale timpului nostru, ca știința să nu mai rămână nepăsătoare și rece față de întunecimile adânci în care se zbate mulțimea". Era reluată și subliniată valoarea educativă a istoriei și îndeosebi a istoriei naționale: "Știința istoriei, care ne îndrumă să cercetăm trecutul nostru, este și instructivă și necesară, fiind ea o dorință față de noi înșine, față de trecutul și de însăși ființa neamului nostru. Trecutul unui neam este ca un altar ocrotitor al focului sacru și împrejmuit de raza idealului. Aceasta se pierde uneori în taina vremii, dar pentru cei înțelegători ea poate învia și poate arunca lumina sa nu numai asupra timpurilor apuse, ci și asupra prezentului și viitorului. Munca prezentului numai atunci este spornică și aducătoare de rezultate sigure, dacă se întemeiază pe trecut, valorificând cu înțelepciune experiențele lui și neîngăduind să lipsească nici o verigă din înălțuirea firească a continuității indispensabile oricărei evoluții fie de ordin moral, fie material [...]. De aceea, scopul învățământului nu poate fi

numai împărtășirea cunoștințelor, ci mai ales trezirea unui interes multilateral și statornic". Cei care vor pleca de la Universitate înarmați cu acest interes puternic pentru ramura de știință aleasă nu vor cădea niciodată în greșeala de a crede că știința e un lucru de prisos în viață sau un lucru mort, ci vor înțelege că știința este în continuă creștere și dezvoltare și "își vor da silința să rămână în contact neîntrerupt măcar cu o părticică din roadele științei, care poate să le fructifice cugetarea și să le înnoiască viața sufletească cum se înnoiesc tinerețele vulturului". Pentru aceasta trebuie depuse - asemenea înaintașilor - numeroase strădanii, ne trebuie, pentru a depăși greutățile, răbdare, silința, prudență și îndrăzneală<sup>21</sup>.

Să privim - spunea Ioan Lupaș - "acțiunea acestor factori istorici în procesul de dezvoltare a neamului nostru": 1. **Factorul geografic** (teritoriul în marginile căruia s-a format, l-a locuit fără întrerupere și pe care îl stăpânește astăzi neamul românesc și care formează o unitate geografică desăvârșită), cuprinzând și factorul **economic**, îndeletnicirile; 2. **Factorul etnografic** (rasa, individualitatea neamului); 3. **Factorul religios** (importanța unității de credință în constituirea și în păstrarea naționalității noastre); 4. **Factorul național** (limba, care "ne-a păstrat, de o parte, icoana vie a originii noastre, de alta, ne-a fost, ca și religia, un mijloc puternic de neîntreruptă legătură a unității și frăției între toate pâlcurile neamului nostru, sfâșiat în atâtea țări, sub atâtea cârmuri străine"; 5. **Factorul tradițional** (comunitatea istorică de obiceiuri, datini și amintiri); 6. **Factorul juridic** (legile și instituțiile sociale) și, deasupra tuturor acestora; 7. **Factorul moral** (în evoluția sa, care a condus la constituirea conștiinței naționale și a statului național unitar). Formarea conștiinței naționale a statului național a fost un proces amplu, de durată și s-a manifestat pe diferite planuri:

"Pentru ca unitatea națională să se poată înfăptui a avea după căderea tragică a lui Mihai Viteazul, a trebuit să urmeze îndelungatul război al condeielor, al muncitorilor cu tiparul, al cronicarilor și preoților cărturari, al poezilor și predicatorilor, care timp de peste 300 de ani au frământat neconținut sufletul neamurilor, l-au trezit, l-au lămurit prin scrisul lor, l-au înălțat și l-au întărit prin descoperirea amintirilor unui trecut de glorie, accentuând cu neîntreruptă stăruință că moldovenii și muntenii și ardelenii, fiind de aceeași origine, formează un singur neam. Prin activitatea culturală, morală și patriotică a bisericii, a școalei, a armatei, a presei, a literaturii conștiința națională s-a răspândit succesiv în toate ținuturile de români, până în cele mai largi straturi ale poporului nostru. Și, întrucât au mai rămas unele părți dosite, în care n-a putut străbate nici glasul propovăduitorilor de pe amvon, nici al dascălilor de la catedră, nici slava ziarelor și a cărților românești, războiul mondial prin evenimentele zguduitoare, care l-au însoțit, a contribuit în mod însemnat la trezirea poporului nostru de pretutindeni".

Înțelegerea factorului moral are o semnificație deosebită în mobilizarea tuturor energiilor creatoare ale prezentului, iar Universității îi revine o misiune nobilă, de înaltă responsabilitate; și profesorul încheie astfel: "Toată amorțeala și pâcla întunericului să fie alungată acum! În sufletul oricărui român să se trezească conștiința națională, făcându-i pe toți să înțeleagă că avem aceleași amintiri ale trecutului, aceleași probleme ale prezentului și aceleași aspirații ale viitorului. De aici urmează că simțul de solidaritate indestructibilă, cu toți cei ce au trăit înainte de noi sau trăiesc astăzi în oricare parte a României întregite, trebuie să ne stăpânească din zi în zi tot mai mult. Acest simț și această conștiință națională să fie făclia care povățuiește pașii națiunii noastre în prezent și îi luminează

cărările în viitor. Prin ea să fie chemate la viață nouă și la duh nou toate elementele constitutive ale națiunii noastre. Această lumină binefăcătoare vom cerca să o punem acum în sfeșnicul cel mai înalt, în sfeșnicul **Universității, ca să lumineze tuturor!**".

Prin această prelegere, prof. I. Lupaș a realizat una din cele mai profunde sinteze din istoriografia noastră, referitoare la evoluția poporului nostru, la procesul devenirii națiunii române.

Cu câteva zile mai înainte, în acea atmosferă vibrantă care domnea la Cluj ca și în întreaga Țară, profesorul Alexandru Lapedatu s-a referit, în lecția de deschidere a cursului de Istorie veche a românilor (pe care o considera ca "lecția de deschidere a primului curs de istorie națională la românii din Dacia Superioară") la noile împrejurări de dezvoltare a istoriografiei naționale<sup>22</sup>. Din primele cuvinte erau remarcate - se putea altfel? - schimbările esențiale produse: "Prin noua ordine politică stabilită în Europa centrală și răsăriteană pe urma marelui război mondial de curând încheiat, neamul românesc de la nordul Dunării a ajuns în aproape deplina posesiune a teritoriului său național [...], iar poporul român din Transilvania și Ungaria înlocuiește, cu drepturile pe care i le dă prioritatea sa istorică, superioritatea sa etnică și importanța sa politică, în totul și în toate, suveranitatea și autoritatea, pe care, prin uzurparea și împilare, a exercitat-o până acum în aceste părți statul unguresc". În acest fel, românii transilvăneni au intrat și în stăpânirea Universității în care ei, autohtonii acestei frumoase patrii, pot, în fine, deschide un curs de istorie națională.

Pentru a aprecia mai bine noile împrejurări este nimerit - preciza Al. Lapedatu - să ne întoarcem privirea cercetătoare cu trei pătrate de secol în urmă, "ca să vedem împrejurările în care s-a deschis cel dintâi curs academic de istorie națională la români [...] de marele Mihail Kogălniceanu, la 24 noiembrie 1843 [...], prin care tânărul publicist și istoric - era numai de 26 de ani! - pune în evidență interesul pe care istoria națională trebuie să-l aibă, sub raport sufletesc, pentru români, necesitatea, din punct de vedere politic, a cunoașterii trecutului nostru, caracterul mai larg, universal chiar, al acestui trecut și concepția - tradițională, putem zice, în istoriografia noastră națională - a desfășurării vieții istorice, unitare, a întreg neamului românesc".

Insemnătatea morală, politică și națională a cuvintelor lui Kogălniceanu este cu atât mai mare cu cât împrejurările în care se afla cel ce le pronunțase, el și patria sa, erau dintre cele mai grele, ca urmare a faptului că "Moldova și Țara Românească se găseau sub așa-zisul **protectorat** rusesc, mai oneros și mai periculos decât suzeranitatea turcească, nominală, sub care aceste Principate trăiau, politicește, de câteva secole". Prin întreaga sa activitate publicistică și de editare a izvoarelor, Mihail Kogălniceanu a pus bazele istoriografiei moderne românești, al cărei progres va fi favorizat de condițiile dezvoltării politice a poporului român, de seria întreagă de evenimente produse după aceea, "precipitate c-o iuțeață neașteptată" și care au adus Țările Române, prin "lucrarea neobosită și plină de jertfă a două generații de mari și luminați patrioți [...], de la situația, nespus de grea, în care se găseau înainte de 1848, la aceea, neasemănat de bună, în care se găsesc astăzi". Dincolo de unele exagerări atât pentru trecut, cât și pentru momentul vorbirii, Al. Lapedatu realizează - după părera noastră - o înțelegere remarcabilă a profundelor prefaceri pe care le-a cunoscut societatea într-o perioadă relativ scurtă, într-un ritm deosebit de ridicat. În strânsă legătură cu procesul de modernizare, "se produse acea intensă mișcare culturală, care crescuse tot mai mult conștiința unității noastre naționale și a

solidarității noastre politice, susținând în același timp lupta din ce în ce mai grea pe care românii din afara regatului trebuiau să-o poarte, cu deosebire în ultimile decenii, împotriva foștilor stăpânitori, ce năzuiau a distruge ființa lor etnică, prin oprimarea politică și maghiarizarea forțată în Transilvania, prin compieta izolare și crasa ignoranță în Basarabia, prin imixtiune etnică, și disoluție morală în Bucovina". Prin mari sacrificii și suferințe, "poporul român din întreaga Dacie a răscumpărat apoi, în decursul acestui îndelung și extrem de greu război, completa sa libertate politică și unitate națională, realizând astfel idealul pe care l-au coborât în pământ, după ce l-au purtat o viață întregă în sufletul lor, toți bunii și marii fii ai neamului nostru".

Acestea sunt împrejurările în care se deschidea la Cluj întâiul curs de istorie națională și cât sunt ele de departe - revenea, cu uimire chiar, Al. Lapedatu - de cele din urmă cu trei sferturi de secol! Într-o antiteză ce se amplifică într-o manieră impresionantă, el declara: "Atunci însemnătatea istoriei naționale trebuia exaltată chiar și pentru români, în cuvinte ca acelea pe care Kogălniceanu le rostea în fața ascultătorilor săi de la Iași, la 1843; azi, demult, această însemnătate zace în conștiințele și în sufletele tuturor românilor culți. Atunci se putea afirma, cum am văzut, că din cauza necunoașterii trecutului nostru, începuturile ni s-au tăgăduit, pământul ni s-a sfâșiat și drepturile ni s-au călcat; astăzi putem afirma, deopotrivă, că, grație cunoștinței acestui trecut, începuturile nu ni se mai tăgăduiesc, decât din interese de rivalitate politică, pământurile răpite ni s-au redat și drepturile încălcate ni s-au recunoscut. Atunci importanța rolului pe care românii l-au avut în istoria generală a popoarelor din sud-estul Europei abia era pusă în lumină de istoriografia indigenă; azi acest studiu se impune ca o necesitate a însăși a acestei unități, care, dintr-o problemă a viitorului, s-a prefăcut într-o realitate a prezentului. Atunci, în fine, libertatea cuvântului și a scrisului era țărnută și cenzurată; azi, împotriva acestor două mari bunuri ale societății înaintate, nu stă, cel puțin de pe această catedră, decât responsabilitatea conștiinței noastre științifice și morale ...". Era, într-adevăr o mare responsabilitate pe care au onorat-o exemplar o întregă pleiadă de istorici.

În aceeași perioadă, subliniază Al. Lapedatu, istoriografia românească a înregistrat progrese însemnate, atât sub raport cantitativ, cât și calitativ, în vechiul regat, dar și în Transilvania, unde condițiile au fost mai puțin favorabile. În noile împrejurări și cu noile mijloace, "mai e mult, foarte mult de lucrat - atât pentru culegerea și refacerea cunoștințelor noastre istorice pe baza acestor noi izvoare". Trecutul nostru politic rămâne "cel mai însemnat tărâm de studii spre care trebuie să se îndrepte preocupările noastre și ale cercetătorilor viitori", constituind unul din argumentele de bază în sublinierea caracterului necesar al statului român realizat în 1918. "Legimitatea actualei dominațiuni române [...] capătă prin aceasta și o bază de drept istoric pe lângă aceea de drept etnic și politic, ceea ce trebuie pus în deplină evidență, pentru că în acest caz istoria Transilvaniei, din punct de vedere românesc, nu mai poate fi privită independent, ci, ca și aceea a Basarabiei și Bucovinei, în legătură organică, inițială, cu aceea a Țărilor Române".

Noi și stăruitoare studii trebuie făcute și în direcția istoriei culturii, pentru a face cunoscute, în cercuri cât mai largi, însemnătatea acestei culturi, specific românești, ca aport la istoria culturii în genere, și valoarea ei ca patrimoniu național; pe această bază suntem chemați a stabili noua ordine culturală. "Mai mult decât în aceste două domenii - politic și cultural - e de lucrat în domeniul vechilor noastre instituțiuni privitoare la organizarea

administrativă, juridică și militară, împărțirea, caracterizarea și îndeletnicirile claselor sociale, la felurile norme și raporturile de proprietate și așa mai departe, pentru că aceste instituții sunt prea puțin studiate până acum, atât în sine, cât și în legăturile și influențele lor reciproce, și pentru că - fie c-au fost adoptate pe cale de împrumut, fie c-au fost răsărite din nevoile însăși ale mediului în care s-au produs - ele au căpătat în dezvoltarea lor - ca și elementele culturale - un caracter propriu românesc, ce trebuie evidențiat și pus în valoare".

În ce privește istoria românilor din Transilvania (cuprinzând întreg teritoriul românesc de dincoace de Carpați, "în înțeles politic actual"), preocupările trebuie să se îndrepte cu deosebire asupra vieții proprii românești, studiindu-se temeinic organizațiile politico-naționale pe care românii transilvăneni le-au avut și le-au păstrat, "relațiile de tot soiul ce au existat în cursul timpului între Ungaria și Transilvania de o parte, Moldova și Țara Românească pe de alta, și influențele culturale pe care locuitorii acestor țări le-au exercitat asupra fraților lor din Transilvania". Trebuie studiată fundamental viața socială și economică a românilor de aici, "pentru că din rodul muncii grele și stăruitoare a acestui popor întotdeauna, ca și astăzi, cel mai numeros, s-au tras forțele pe care feudalii și oligarhii stăpânitori și-au clădit și menținut viața politică și culturală a statului lor dominator și asupritor".

Pe lângă apostoli pentru răspândirea culturii, universitățile trebuie să dea învățați pentru progresul științei. "... Sunt încredințat - își exprima încrederea Al. Lapedatu - că, chiar și numai cu mijloacele de care dispunem acum, vom îndepărta, destul de curând, dificultățile pe care urmările asupririi politice și culturale, la care am fost supuși atâta amar de vreme, le-au lăsat în calea lucrării noastre". Stau garanție pentru aceasta capacitatea de cultură, priceperea și stăruința la învățătură, care n-au lipsit niciodată fiilor acestui popor, râvna și entuziasmul manifestat permanent pentru operele de cultură și de știință și, "în sfârșit, aplecarea particulară, aș putea zice vocația românilor transilvăneni pentru studiile istorice și filologice, vocația pe care ei au vădit-o înscriind în Panteonul culturii naționale o serie întreagă de nume de scriitori ce s-au ilustrat în domeniul acestor studii".

În contrast cu politica de deznaționalizare promovată de fosta Universitate, "în serviciul utopiceii idei de stat unitar național maghiar", și - precizăm noi - în concordanță deplină cu spiritul ce a călăuzit actele de unire, *Rezoluția de la Alba Iulia*, în "ce privește atitudinea națională, țin să declar că, departe de a vedea în aceste popoare niște dușmani, cum am fost noi priviți, mai mult sau mai puțin, de ele, le vom considera ca menite, prin destinul lor istoric, să trăiască și să se dezvolte, cu individualitatea lor etnică și culturală, alături și împreună cu noi pe acest pământ prin excelență românesc. Departe apoi de a le ignora sau deprecia trecutul, cum am fost noi ignorați și depreciați în trecutul nostru, vom studia și aprecia acest trecut potrivit rolului cultural și civilizator ce fiecare din ele l-au avut și potrivit facerilor de bine, cum zicea Kogălniceanu, pe care ele le-au lăsat în cursul vremii pământului și oamenilor acestei țări". Pentru a repara o mare și strigătoare nedreptate, "vom căuta să restabilim, istoricește, poporul român din Transilvania și Ungaria [...]. Aceasta n-o vom face însă în detrimentul moral - național al nimănui". Nu ne îndoim că în noile condiții de viață - afirma cu putere Al. Lapedatu în încheierea lecției de deschidere - "vom îndeplini în curând tot ceea ce opresorii ne-au împiedicat să facem la timpul său [...], potrivit misiunii istorice ce ne-a fost încredințată prin opera de colonizare și romanizare a Daciei

și pe care numai acum, după o mie opt sute de ani, suntem puși în poziție a o putea împlini: de a fi, aici, la Dunărea de Jos, reprezentanții cei mai deplini și mai autorizați ai culturii și civilizațiunii latine<sup>23</sup>.

De-a lungul veacurilor poporul român s-a manifestat în această parte a Europei ca factor de civilizație; existau acum condiții deosebite de îndeplinire a acestei misiuni, românii din toate provinciile istorice românești unindu-se într-un singur stat. Și, într-adevăr, în perioada interbelică, cu toate greutățile interne și externe întâmpinate, fără a dispărea contrastele și contradicțiile s-au înregistrat o notabilă dezvoltare economică și o strălucită înflorire culturală ce au pus în valoare cu pregnanță, aici la Carpați, Nistru, Dunăre și Marea Neagră, rosturile unui neam conștient nu numai de originea și continuitatea sa, ci și de menirea ce o avea de îndeplinit.

## NOTE

1 Mihai-Ștefan Ceaușu, *Ion Nistor, luptătorul pentru unirea Bucovinei cu România*; Doina Huzdup, *Un episod din viața lui Ion Nistor. Chișinău, 1918*; Mihai Iacobescu, *O lucrare inedită a istoricului Ion Nistor*, în volumul *Ion Nistor (1876-1962)*, ediție îngrijită de Al. Zub, Iași, 1993.

2 *Omagiu lui Ion I. Nistor*, Cernăuți, 1937, *passim*; M. Iacobescu, *Viața și activitatea istoricului Ion I. Nistor*, în "Studii și articole de istorie", 1984, p. 140-157.

3 Ion Toderașcu, *Prelegerea inaugurală a lui Ion Nistor la Universitatea din Cernăuți* (1912), în vol. *Ion Nistor (1876-1962)*..., p. 96 și urm. Traducerea românească, *Importanța istorică a românilor și începuturile organizării lor de stat*, făcută de prof.univ.dr. Octavian Nicolae, a fost inclusă în volumul *Prelegeri universitare inaugurale. Un secol de gândire istoriografică românească (1843-1943)*. Antologie, comentarii și note de I. Agrigoroaiei, V. Cristian, I. Toderașcu, Iași, 1993, p. 91-105.

4 "Glasul Bucovinei", 17 august 1927, p. 6.

5 Ion Toderașcu, *op. cit.*, p. 97.

6 *Prelegeri universitare inaugurale*..., p. 93-94.

7 I. Toderașcu, *op. cit.*, p. 99.

8 *Prelegeri universitare inaugurale*..., p. 96-97.

9 *Ibidem*, p. 97.

10 I. Toderașcu, *op. cit.*, p. 102.

11 "Anuarul Institutului de Istorie Națională", I, 1921-1922, Cluj, 1922, p. 1, 19.

12 C.C. Giurescu, *Amintiri*, vol. I, București, 1976, p. 113.

13 M. Eliade, *Fragmente*, în *Oceanografie*, Editura "Cultura Poporului", p. 290-291; cf. I. Vartic, *Vasile Pârvan și măștile sale*, în Vasile Pârvan, *Memoriale*, Ediție îngrijită, prefață și note de Ion Vartic, Cluj, 1973, p. 5-6.

14 I. Vartic, *op. cit.*, p. 6. Între cele șase *Memoriale*, cel intitulat *Rosalie. Au căzut pentru libertate* cuprinde de fapt două memoriale: *Un cântec de jale* și *Un cântec de biruință*, rostit la mai puțin de o lună după primul.

15 V. Pârvan, *Scrieri*. Text stabilit, studiu introductiv și note de Al. Zub, București, 1981, p. 39.

16 V. Pârvan, *Datoria vieții noastre*, Ed. RAM, Aninoasa-Gorj, f.a, p. 5-41; vezi și Stelian Neagoe, *Viața universitară clujeană interbelică*, vol. I, Cluj-Napoca, 1980, p. 104-110; *Prelegeri universitare inaugurale...*, p. 147-163.

17 Vezi și Virgil Em. Catargiu, *Vasile Pârvan - filosof al istoriei*, Iași, 1982, p. 33.

18 Al. Zub, *Vasile Pârvan. Efigia cărturarului*, Iași, 1974, p. 377.

19 Idem, *Istorie și istorici în România interbelică*, Iași, 1989, p. 7-8.

20 D. Onciul, *Ideea latinității și a unității naționale*. Două lecții la deschiderea cursurilor de istoria românilor, ținute la Universitatea din București, în ianuarie 1919, în "Revista istorică", V, 1919, nr. 8-10, p. 141 și urm.; *Prelegeri universitare inaugurale...*, p. 129-146.

21 Profesorul își exprima și nădejdea că statul va ajuta Universitatea din Cluj, sprijinind înființarea unui Institut de Istorie Națională, "prețuind așa cum se cuvine însemnatele servicii pe care le poate aștepta de la o istoriografie la nivelul cerințelor din zilele noastre". După numai trei luni, la 1 februarie 1920, în cadrul inaugurării festive a Universității din Cluj, se va înființa acest Institut, iar în 1922 va apărea și primul număr al Anuarului Institutului, număr în care au fost publicate lecțiile inaugurale ale profesorilor Al. Lapedatu și I. Lupaș. Împreună cu facultatea respectivă, Institutul și Anuarul său au adus o contribuție remarcabilă la dezvoltarea cercetării științifice, a istoriografiei românești.

22 Vezi Al. Lapedatu, *Scrieri alese. Articole, cuvântări, amintiri*. Prefață, ediție îngrijită, note și comentarii de Ioan Opriș, Cluj-Napoca, 1985, p. 20-22, p. 56-80.

23 "În împrejurarea în care a fost rostită, - va scrie mai târziu Dan Simonescu - această solemnă și concisă expunere rămâne ca un simbol al demnității naționale, al încrederii pe care o pune autorul în viitorii istorici ai neamului și al misiunii istorice a neamului aici în sud-estul Europei, în calitate de <<reprezentanții cei mai deplini și mai autorizați ai culturii și civilizației latine>>" (Dan Simonescu, *De la istorie la istorie literară*. Aplicare critică la opera d-lui Alex. Lapedatu, București, 1937, p. 10).

#### LECTURES WITH THOROUGH HISTORICAL IMPORTANCE SUMMARY

The author analyses the inaugural academic lectures of Ion Nistor, V Pârvan, D. Onciul, V Alexandru Lapedatu and I. Lupaș to different university, before and immediately after the Great Union of 1918. In that period, the capital problems of our historical evolution had been restructured and thought on an enlarged perspective in order to achieve the consolidation of our renewed country, the Great Romania.